

Dariusz Kompała

Teoretyczna wykładnia konfliktów i wojen – Pol Pot i G. W. Bush

---

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 4(12), 63-73

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Dariusz Kompala

d.kompala@poczta.aon.edu.pl

TEORETYCZNA WYKŁADNIA KONFLIKTÓW I WOJEN – POL POT I G. W. BUSH

Wojna jest jedynie kontynuacją polityki innymi środkami

Carl von Clausewitz

Wstęp

Konflikty oraz wojny towarzyszą światu od początków jego istnienia. Na przestrzeni dziejów charakter konfliktów ulegał nieustannym przewartościowaniom. Wiąże się z tym fakt, iż zmieniała się również teoria i praktyka prowadzenia szeroko rozumianych działań zbrojnych.

Na przestrzeni wieków ewoluowały również ideologie, którym hołdowali poszczególni przywódcy. Podejmując próbę określenia głównego czynnika, który w największym stopniu wpłynął na zmianę charakteru zagrożeń, wymienić należy rozpad dwubiegunowego podziału świata – koniec zimnej wojny. Punkt ciężkości przesunął się z klasycznych zagrożeń militarnych w kierunku zagrożeń asymetrycznych¹.

U wielu teoretyków eksplorujących tematykę związaną z konfliktami oraz wojnami na szczególną uwagę zasługuje Pol Pot – dyktator Kambodży, przedstawiciel Czerwonych Khmerów oraz George W. Bush były prezydent USA oraz inicjator wojny z terroryzmem.

W związku z niezaprzeczalnym faktem, iż konflikty i wojny towarzyszą światu od zarania dziejów, a ich ewolucja w sposób nierozzerwalny połączona jest z dynamicznie postępującym rozwojem świata, za zasadne uznaje się przybliżenie wykładni konfliktów i wojen prowadzonych przez przywódców wybranych państw, którzy w różnych okresach historycznych wpływali na kształtowanie polityki regionalnej i światowej. Zatem analizie poddano wybrane konflikty i wojny w Kambodży w okresie sprawowania władzy przez Pol Potę oraz kreowanie polityki światowej instrumentami

---

¹ Zagrożenia asymetryczne – wywodzące się z możliwości potencjalnego wykorzystania różnych środków lub metod, w celu obejścia lub zanegowania silnych stron przeciwnika przy jednoczesnym wykorzystaniu jego słabości dla uzyskania niewspółmiernego efektu działań. Dotyczy sfery militarnej i niemilitarnej, obejmuje myślenie, organizowanie i działanie odmienne od przeciwnika, w tym wykorzystywanie wszelkiego rodzaju różnic w szeroko rozumianych potencjałach stron. Celem jest maksymalizowanie własnej przewagi, wykorzystanie słabości przeciwnika dla uzyskania dominacji nad nim oraz większej swobody operacyjnej. Zob., B. Zdrodowski, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wyd. AON, Warszawa 2008, s. 186.

przemocy militarnej przez USA w okresie prezydentury G. W. Busha.

Zidentyfikowana sytuacja problemowa implikuje problem badawczy. *W jaki sposób według Pol Pota oraz G. W. Busha była interpretowana teoretyczna wykładnia konfliktów i wojen?* Celem poznania naukowego jest poznanie podstaw teoretycznej wykładni konfliktów oraz wojen wg Pol Pota i G. W. Busha, a także przybliżenie czytelnikowi ich teoretycznych założeń.

Pol Pot – analiza poglądów Czerwonych Khmerów² w relacji do teorii konfliktu i wojen

Postać Saloth Sara, znanego pod pseudonimem *Pol Pot* (bądź *Brat Numer Jeden*) na współczesnej scenie międzynarodowej wiąże się z kambodżańskim ruchem partyzanckim *Czerwonych Khmerów* działającym na obszarze byłych kolonii Francji (koniec lat 50. XX w.). Saloth Sar był dyktatorem Kambodży. Urodził się 19 maja 1925 roku, a zmarł 15 kwietnia 1998 roku³. W młodości był buddyjskim mnichem, nauczycielem w Phnom Penh oraz członkiem Komunistycznej Partii Kambodży, reprezentując orientację antywietnamską. Określany niekiedy mianem *Hitlera Azji* – zdaniem wielu badaczy jest twórcą najbardziej totalitarnego reżimu w historii ludzkości⁴. Nurt ten przejął władzę w kraju dzięki wystąpieniu uciskanej dotychczas klasy chłopskiej, która była głównym adresatem ideologii partyzantów.

Przede wszystkim należy podkreślić, iż największy wpływ na charakter ideologii tego ruchu mieli jej pierwotni założyciele: Leng Sary, Khieu Samphan, Hou Yuon, Son Sen, Hu Nim, a także Pol Pot. Wszyscy wykształcili się w uczelniach Zachodniej Europy, a dokładniej we Francji. Zostali również członkami francuskiej partii komunistycznej, przydzielono ich do sekcji kambodżańskiej – taki porządek rzeczy miał miejsce ze względu na ciągłe zainteresowanie kolonialne i postkolonialne (neokolonializm) Francji. Saloth Sar (Pol Pot) studiował w Paryskiej Szkole Technik Informatycznych i Zarządzania (fr. *École Française de Radioélectricité* – EFR), gdzie wyraźnie sympatyzował z ideologią komunistyczną.

Pol Pot przyjęcie ideologii zawdzięcza francuskim komunistom. Jego światopogląd kształtował się pod znacznym wpływem ideologii Chińskiej Republiki Ludowej głównie z okresu rewolucji kulturalnej oraz myśli Mao Zedonga. Jednakże sam Pol Pot nigdy za maoistę się nie uważał, a jego ideologia w znaczący sposób odbiegała od marksizmu – głównymi cecha-

---

² Czerwoni Khmerzy – ekstremistyczne ugrupowanie komunistyczne, które łączyło ideologię komunistyczną z khmerskim nacjonalizmem. Zwolennicy Komunistycznej Partii Kambodży, a po jej rozwiązaniu w 1981 – Partii Demokratycznej Kampuczy. Por., R. S. Robins, J. M. Post, *Paranoja polityczna, psychopatia nienawiści*, Wyd. KiW, Warszawa 1999, s. 320.

³ D. Chandler, *Brother Number One*, Silkworm Book, 1992, s. 7.

⁴ M. Warneńska, *Śladami Pol Pota*, Wyd. Politeja, Warszawa 1998, s. 43.

mi odróżniającymi ideologię Pol Pota od marksizmu były elementy szowinistyczne i rasistowskie.

Po okresie kształcenia w uczelniach zachodnich – Leng Sary, Khieu Samphan, Hou Yuon, Son Sen, Hu Nim oraz Saloth Sar – Pol Pot utworzyli Kambodżańską Partię Komunistyczną, która wskutek długich walk partyzanckich dokonała obalenia generała Lon Nola. Zarzewiem konfliktu pomiędzy generałem a partyzantami było zakłócenie *status quo*, w którym rodziła się partia Khmerów oraz posiadała schronienie partia komunistyczna Wietnamu. Zdecydowany zwrot kursu polityki władzy Kambodży (generał był sympatykiem USA i wspierał USA w walce w Wietnamie) przyczynił się do represji wobec partyzantów Khmerów, których poprzez musiał obalony wcześniej władca. W efekcie doszło do wojny domowej, w której po trzech latach partyzanci przejęli ok. $\frac{3}{4}$ powierzchni kraju, a w 1975 roku – pełnię władzy i obalili dyktaturę Lon Nola.

Ze względu na dominację gospodarki rolnej, przy słabo rozwiniętym przemyśle regionu jako główny cel partyzanci postawili sobie wzmocnienie gospodarki państwa poprzez poprawę sytuacji ekonomicznej chłopów i gospodarstw rolniczych. Jednakże metoda ta nie miała wiele wspólnego ze współczesnymi doktrynami kapitału umiędzynarodowionego, czy też inwestorów zagranicznych.

Khmerowie byli zwolennikami rozwiązań zdecydowanie bardziej radykalnych, które nawiązują wręcz do ideologii samowystarczalności państwa na arenie międzynarodowej – autarkii⁵. Przyczyn takiego wyboru ideologii można dopatrywać się kilku. Głównym determinantem było zaplecze partyzantów – czyli państwa, które wspierały partyzantów od samego początku swojej walki oraz moment ich wystąpienia zbrojnego. Z jednej strony Khmerów wspierał politycznie Wietnam Północny, Chińska Republika Ludowa – ChRL (a zatem państwa komunistyczne), a z drugiej zaś – sytuacja polityczna kraju była nieprzychylna opcji proamerykańskiej, stąd też Khmerowie nie mogli liczyć na pomoc zagraniczną, nie licząc obecnych sojuszników⁶. Wskutek tego ideologia *Czerwonych Khmerów* stała się konglomeratem wielu założeń wynikających zarówno z sympatii politycznych, uwarunkowań historycznych, jak i poziomu wykształcenia założycieli partii⁷.

W praktyce doktryna partyzantów opierała się na maoizmie, antykolonialnych ideach europejskiej lewicy (studia liderów partii na francuskich uniwersytetach lat 50. XX w.) oraz ksenofobii wywołanej obawą przejęcia władzy przez wietnamskich komunistów, którzy z upływem czasu zyskiwali

---

⁵ Autarkia – samowystarczalność gospodarcza państwa lub grupy państw, polityka zmierzająca do osiągnięcia takiej samowystarczalności, sytuacja, w której społeczeństwo zamyka się przed innymi, wierząc we własną samowystarczalność. Zob., www.sjp.pwn.pl, [dostęp: 10.12.2014].

⁶ J. Pilger, *America's long affair with Pol Pot*, July 1998, s. 15-17.

⁷ B. Kierman, *The Pol Pot Regime Race, Power and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge 1975-79*, Third Edition, Yale Press University, New Heaven 2008.

w regionie na znaczeniu, szczególnie ze względu na późniejsze wędrówki uchodźców kambodżańskich do Wietnamu podczas reform Khmerów. Obawiano się również reperkusji ze strony mocarstw wynikających z utrzymywania kontaktów z obozem komunistycznym w Wietnamie. Dlatego też społeczeństwu kambodżańskiemu narzucono komunizm o unikalnej strukturze ideologicznej i charakterze endogamicznym.

Wśród głównych tez komunizmu kambodżańskiego można wyróżnić:

- stworzenie nowego społeczeństwa na drodze rewolucji,
- plan zero.

Khmerowie chcieli stworzyć nowe społeczeństwo na drodze rewolucji. Uznali, iż wszelkie niepowodzenia dotychczasowych rewolucji wynikały z bagażu historycznego i jego konsekwencji dla społeczeństwa, dlatego też w swych działaniach podjęli się budowy utopi komunistycznej (która do tego czasu nigdzie się nie powiodła) – budowy państwa od podstaw. Głównym źródłem tego rodzaju inżynierii społecznej były pewien element tezy Karola Marksa, a dokładniej teorii rozwoju społecznego. Jedną z przyczyn upadku wcześniejszych rewolucji było, według Khmerów, zachowanie dotychczasowej infrastruktury i struktur społecznych, dlatego też postanowili cofnąć państwo do poziomu państwa agrarnego. Tłumaczyć to można oparciem się na teorii Marksa, który uważał, iż na tym poziomie wspólnoty ludzkie opierały się na solidarności, ponieważ własność prywatna czy pieniądze nie istniały⁸. U podłoża łańcucha ewolucyjnego Marksa było państwo pierwotne (bezpowrotne), natomiast zwieńczeniem całej ewolucji było państwo komunistyczne. Tutaj widać pewien paradoks, gdyż partyzanci Kambodży pragnęli w krótkim okresie zbudować państwo *od zera*, a efektem końcowym miało być niepowtarzalne państwo komunistyczne oparte na ideach socjalizmu i równości. Wszystkie pośrednie etapy jak feudalizm czy też niewolnictwo upatrywali w zręcznej reinterpretacji wydarzeń.

Plan zero Czerwoni Khmerzy, nazywający siebie *Angkar*, czyli Organizacją, ogłosili w roku 1975 – rok Zero. Pierwszy ich edykt brzmiał następująco:

- 1) ewakuować wszystkie miasta,
- 2) zlikwidować wszystkie rynki,
- 3) znieść wszelki pieniądz,
- 4) pozbawić wszystkich mnichów buddyjskich statusu mnicha i skierować ich do pracy na polach ryżowych,
- 5) wykonać egzekucję wszystkich przedstawicieli reżimu Lon Nola,
- 6) ustanowić komuny rolnicze w całym kraju,
- 7) wypędzić całą ludność pochodzenia wietnamskiego,
- 8) rozmieścić wojska wzdłuż granic, szczególnie wzdłuż granicy

---

⁸ <http://www.internacjonalista.pl/historia-i-wspoczesno/imperializm/479-zbigniew-marcin-kowalewski-czas-czerwonych-khmerow-rewolucja-rasizm-i-ludoboj-stwo.html> [dostęp: 11.12.2014].

z Wietnamem.

Co więcej, opierając się na wcześniej przytoczonych założeniach pochodzących z teorii Marksa, partyzanci poruszyli również kwestie konfliktu. W najlepszy sposób oddają funkcję i rozumienie konfliktu w kategorii uproszczonego marksistowskiego historycyzmu słowa Pol Pota, że (...) *w erze wspólnoty pierwotnej nie było jeszcze żadnych podziałów klasowych, nie było też walk między klasami. Kiedy społeczeństwo Kambodży wkroczyło w epokę niewolnictwa, pojawił się pierwszy konflikt klasowy pomiędzy właścicielami niewolników i samą ludnością niewolniczą. W epoce feudalizmu i kapitalizmu mieliśmy w naszym państwie do czynienia ze sprzecznościami klasowymi między właścicielami ziemskimi i chłopami. W kapitalizmie dodatkowo pojawili się kapitaliści i robotnicy. Oto podstawowa charakterystyka historii naszego społeczeństwa*⁹.

Opinia ta dowodzi własnej interpretacji i rozumienia historii, gdzie wytyczony zostaje podział czasu na przedrewolucyjny, rewolucyjny, budowy państwa i panowanie Republiki Demokratycznej Kampuczy. Wskutek czego Pol Pot kreślił przeszłość kraju jako przejście od wspólnoty pierwotnej, poprzez dwie kolejne fazy eksploatacji narodu: przez rodzime i obce klasy posiadające – co konstytuowało dwa okresy: feudalizmu i kolonializmu. Twierdził również, iż cała nowożytna historia Kambodży to okres eksploatacji przez obce siły: imperializm francuski, japoński i amerykański – co tłumaczyć ma późniejszy izolacjonizm. Równie prosta periodyzacja dotyczy okresu walki narodowowyzwoleńczej prowadzonej przez naród khmerski. Dwa okresy opisują w rewolucyjnych charakterystykach walkę antykolonialną. Rodowód pierwszego z nich, który określili jako imperialistyczno-burżuazyjny opisywali następująco: (...) *japońska klika faszystowska i amerykańskie CIA doprowadziły do narodzin ruchu, domagającego się formalnej niezależności państwowej (zniesienie patronatu francuskiego) zwanego ruchem ludowym lub Khmerami Serai (Wolnymi Khmerami)*¹⁰.

Przechodząc do poglądów dotyczących wojny, przede wszystkim należy podkreślić, iż aspekt walki należy rozpatrywać w okresie lat 70. XX wieku. Panowanie partyzantów w tym czasie podzielić można na walkę wewnętrzną i zewnętrzną. Spoiwem zaś dla obu źródeł zmuszających partyzantów do walki była ideologia, którą następująco opisują wypowiedzi Pol Pota, że (...) *walka ta nie ustawała nigdy, od chwili gdy kraj nasz przeszedł z fazy wspólnoty pierwotnej w fazę społeczeństwa klasowego (...) mieliśmy do czynienia z bezwzględny wyzyskiem naszego chłopstwa przez wrogie elementy krajowe i zagraniczne*¹¹. Istnienie ustawicznego konfliktu stanowiło zdaniem władz w Phnom Penh nieodłączny atrybut rewolucji.

Co więcej, zgodnie z poglądami Marksa, powoływali się na fakt, iż hi-

---

⁹ P. Gillert, *Brat Numer Jeden i inne robaki*, Gazeta Wyborcza, 25.04.1998.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

storią świata kieruje odwieczny konflikt. Dlatego też walczyli zarówno z pamięcią o przeszłości okresu przedrewolucyjnego, jak i z państwami z zewnątrz ze względu na dotychczasowe straty, jakie ponosiło państwo z powodu niewolniczej pracy na rzecz obcych potęg. Wskutek tego rodzaju myślenia, całe populacje były zmuszane do ewakuowania się z miast – co tłumaczono ryzykiem bombardowań amerykańskich. Następnie przeprowadzano swoistą degradację społeczności miejskich do koczowniczego trybu życia, a potem niewolniczej pracy na roli. W praktyce uzależniało to ludność cywilną od partyzantów. Po przeprowadzeniu planu zero, państwo kambodżańskie przeistoczyło się w Demokratyczną Kampuczę, która niewiele miała wspólnego z demokracją modelu europejskiego. Ceną tej przemiany, cofnięcia kraju z pobudek ideologicznych, było pozbawienie życia ok. dwóch milionów ludzi. Pod koniec lat 70. rząd komunistyczny w Kampuczy upadł.

Reasumując, Pol Pot uważany jest za twórcę jednego z najbardziej totalitarnych reżimów w historii ludzkości (przez wielu uznawany jest za *Hitlera Azji*). Saloth Sar wraz z Czerwonymi Khmerami narzucił społeczeństwu kambodżańskiemu komunizm o unikalnej strukturze ideologicznej oraz charakterze endogamicznym. Chciał stworzyć nowe społeczeństwo na drodze rewolucji (Plan Zero) – utopię komunistyczną. Należy zaznaczyć, iż Pol Pot, a także Czerwoni Khmerzy posiadali własną interpretację i rozumienie historii, co spowodowało, iż tak naprawdę osiągnięcie założonych celów było wręcz niemożliwe. Działania Czerwonych Khmerów są najbardziej krwawe w dziejach Kambodży, gdzie według różnych źródeł śmierć poniosło ok. 2 mln ludzi.

G. W. Bush – koncepcja wyprzedzającego uderzenia i propagowanie liberalizmu w państwach objętych konfliktem

Po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 roku administracja prezydenta USA przyjęła nową doktrynę obronną kraju. Polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych została diametralnie zmieniona. W wygłoszonym przemówieniu transmitowanym bezpośrednio przez amerykańską telewizję padło słynne stwierdzenie, które dzisiaj jest uważane za meritum doktryny Busha – *walczymy z terrorystami, kto nie jest z nami, ten jest przeciwko nam. Będziemy jednakowo traktować tych, którzy zaplanowali te zamachy jak i tych, którzy udzielają im schronienia* – powiedział pamiętnego wieczoru George W. Bush. Wówczas narodziła się w miarę spójna grupa poglądów, która przyjęła nazwę Doktryny Busha¹².

---

¹² http://www.e-polityka.pl/a.729.Doktryna_Busha.html [dostęp: 15.12.2014].

W swej polityce Bush usiłował połączyć idealizm (zaczepnięty z polityki zagranicznej prezydenta Wilsona – wierzył on, iż demokracja jest rozwiązaniem wszystkich problemów świata) i realizm połączony z interwencjonizmem prezydenta Roosevelta stosowanym w późniejszych czasach z powodzeniem przez Kissingera. Kolejnym elementem były poglądy neo-konserwatystów, dla których wojna z Irakiem zakończyła się zbyt wcześnie. Na podstawie owych elementów *Bush Junior* stwierdził, iż amerykańska polityka wojskowa powinna opierać się na zapobieganiu powstawaniu nowych mocarstw nawet z ewentualnym rozwiązywaniem problemów metodą zbrojną włącznie oraz bez konsultacji z innymi państwami i ONZ.

Głównym założeniem *doktryny Busha* jest koncepcja *wyprzedzającego uderzenia*. Jest ona bezpośrednim nawiązaniem do uderzenia prewencyjnego o charakterze militarnym na każde państwo, które może stanowić zagrożenie dla USA, według ich subiektywnej oceny. Dlatego też zarzuca się USA ignorowanie autorytetu ONZ, wzniecanie nowych konfliktów w zapalnych częściach świata oraz eskalację konfliktu między Zachodem a cywilizacją islamską. Zaś celem propagowanym przez USA jest dodatkowo osłabianie dyktatur i zastępowanie ich rządami wyłonionymi przez narody. Budzi to pewną wątpliwość dotyczącą suwerenności państwa i jego unikalności w stosunku do uniwersalistycznych rozwiązań określanych mianem *mcDonaldyzacji świata*¹³.

Doktryna Busha zwraca uwagę na globalny zasięg terroryzmu oraz fakt, iż problem ten nie dotyczy jedynie organizacji, ale również niektórych państw. Na *osi zła* Bush umieścił Iran, Irak oraz Koreę Północną. Tym samym Stany Zjednoczone dały sobie możliwość interweniowania prewencyjnego w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa, nawet bez zgody innych państw i organizacji międzynarodowych (szczególnie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ uprawniającej do użycia siły)¹⁴.

Co dokładniej przedstawia ta kontrowersyjna doktryna? Jest to stanowcze odejście od dotychczasowego nurtu po okresie zimnej wojny na rzecz propagowanego interwencjonizmu USA na skalę globalną (co jest porównywalne do lat 50. i 60. XX wieku). Co więcej, sprzeciw opinii międzynarodowej wynika z faktu, iż USA jawnie i świadomie roszczą sobie prawo do kierowania akcjami militarnymi wobec każdego nieprzyjaciela USA bez uprzedniej zgody Rady Bezpieczeństwa ONZ.

Politykę tego rodzaju można zestawić z wcześniejszymi dokonaniem gabinetu *Białego Domu* – polityką lat 50. XX w. *containment* (powstrzymywania), która wynikała z interpretacji stosunków międzypaństwowych jako tzw. *efekt domina*. Fundamentem tej teorii było przekonanie, iż komunizm rewolucyjny rozprzestrzeni się z jednego państwa na wszystkich sąsia-

---

¹³ G. Ritzer, *The Macdonaldization of Society*, Revised New Century Edition, London 2004, s. 5-14.

¹⁴ http://www.e-polityka.pl/a.729.Doktryna_Busha.html [dostęp: 15.12.2014].

dów. To zaś przyczyniło się do interwencji w Wietnamie (kwestia Kambodży) oraz w Korei, Turcji (tzw. *atomowy pistolet* wymierzony w stronę ZSRR), Japonii i na Tajwanie. Działania te były także efektem oziębienia na linii Moskwa – Waszyngton. Wskutek tego prezydent Eisenhower radykalizował politykę obronną i podobnie uczynił Bush *Junior* za swojej kadencji. Miejsce polityki powstrzymywania i spychania komunizmu zajęła obietnica czynnego, militarnego wyzwalania krajów znajdujących się pod jarzmem komunizmu, choć nie było mowy o wyprzedzającym neutralizowaniu potencjalnie niebezpiecznych reżimów, zanim jeszcze stanowiłyby zagrożenie¹⁵. Jednakże fiaskiem okazała się bierna postawa podczas interwencji Układu Warszawskiego na Węgrzech w latach 50. XX w. Wraz z końcem lat 60. przyszedł okres *detente*, czyli odprężenia na linii Wschód-Zachód, jednak podstawowe zadanie zmodyfikowanej doktryny Trumana – odstraszenie – pozostało aktualne do końca zimnej wojny.

Jak mają się do tego aspiracje Busha *Juniora*? Doktryna Busha nie mieści się w ramach wyznaczonych przez trumanowską formułę. Powstrzymywanie i odstraszenie wroga wyklucza założenia Busha. Wyprzedzający atak to już zupełnie inna kategoria polityczna, która naturalnie nie byłaby możliwa do zastosowania w warunkach zimnej wojny. Każda bowiem doktryna obronna jest odzwierciedleniem aktualnej sytuacji międzynarodowej i tak też jest w tym wypadku. Narodowe interesy Stanów Zjednoczonych już nie tylko formalnie, lecz także faktycznie wychodzą poza kontynent amerykański. Daje to Ameryce prawo do polityczno-militarnej prewencji w postaci wyprzedzającego usuwania potencjalnie wrogich reżimów. Z punktu widzenia prawa międzynarodowego zostałyby to nazwane po prostu agresją, jeśli ataku dokonałoby inne państwo niż USA bez aprobaty ONZ.

Warto zauważyć, iż Stany Zjednoczone stawiają na zdecydowane działania, mające zabezpieczyć je i sojuszników przed atakami. W miejsce oczekiwania na ruch drugiej strony pojawiły się działania prewencyjne, również zbrojne. Spowodowała to specyfika ataków terrorystycznych – nikt nigdzie na świecie nie może być dzisiaj pewien, kiedy taki atak nastąpi w związku z tym, iż są to zagrożenia asymetryczne. Atak z 11 września pokazał, że terroryści są bardzo dobrze zorganizowani, a demokracja jako ustrój pozwalający na samodzielny rozwój jednostki i szanujący jej wolność jest łatwym celem¹⁶.

Wrogiem USA nie jest konkretny człowiek ani kraj – wrogiem stał się terrorizm jako zjawisko społeczno-polityczne, głównie arabski fanatyzm skierowany przeciwko zdobyciom świata zachodniego, wśród których można wyróżnić: wolność słowa, prawa kobiet, równość wobec prawa, czy

---

¹⁵ <http://www.paneuropa.l.pl/?id=1063729003> [dostęp: 15.12.2014].

¹⁶ http://www.e-polityka.pl/a.729.Doktryna_Busha.html [dostęp: 16.12.2014].

wolności religijne. Terroryzm występuje dziś w skali międzynarodowej, organizacje terrorystyczne posiadają globalny zasięg, więc podejmowane przeciwko nim działania też muszą być rezultatem globalnej strategii.

Stany Zjednoczone nie mają już konkretnego rywala, to co zagraża reprezentowanym przez nie wartościom i realizowanym przez USA koncepcjom globalnej gospodarki, to raczej nieuporządkowany zbiór rozmaitych prądów i dążeń politycznych, narodowych oraz ideologicznych.

Dlatego też akcja prewencyjna jest z pozoru rozwiązaniem prostym. W praktyce jednak w pełni niewykonalnym, ponieważ Ameryka posiada zarówno ograniczone możliwości logistyczne, jak i polityczne, czy militarne (mimo wszystko). Doktryna ta nie przewiduje samodzielnych działań bez zgody kluczowych sojuszników. Do wszelkich akcji potrzebni są zatem strategiczni sojusznicy i ich poparcie polityczne. Taka kolej rzeczy zmusza więc USA do zabezpieczenia nie tyle logistycznego swoich działań na całym świecie (posiada obecnie setki baz na globie), ale przede wszystkim do skomplikowanych i czasochłonnych zabiegów dyplomatycznych w celu sprawnego uargumentowania swoich przyszłych działań, a więc i ataku prewencyjnego. To zaś odbiera element zaskoczenia podczas ewentualnej inwazji, na którym opiera się koncepcja uderzenia wyprzedzającego.

Reasumując, jest to raczej sprawna polityka dla doraźnych działań, która ma na celu usprawiedliwienie swoich działań na wewnętrznej scenie politycznej oraz ogłoszenie, że aprobatą opinii światowej dla tej koncepcji pełni funkcję informującą dla obecnych sojuszników, o potencjalnej pomocy na rzecz USA.

Podsumowanie

Z przedstawionych rozważań wynika, iż na przestrzeni wieków pogląd dotyczący teoretycznej wykładni konfliktów i wojen ulegał nieustannym przewartościowaniom. Niniejsza publikacja oparta została na wykładniach teoretycznych Pol Pot'a oraz G. W. Busha.

Pol Pot (wraz z Czerwonymi Khmerami) jest przedstawicielem utopijnego komunizmu – chciał stworzyć od podstaw Demokratyczną Republikę Kampuczy, która tak naprawdę nie miała nic wspólnego z powszechnie rozumianym ustrojem demokratycznym. Realizując swój plan, nie cofał się przed niczym, nawet ludobójstwem – w wyniku rewolucji śmierć poniosło ok. 2 mln osób.

Ideologia, której hołdował Pol Pot, była połączeniem bardzo wielu założeń wynikających przede wszystkim z uwarunkowań historycznych, wykształcenia założycieli partii oraz sympatii politycznych. Pol Pot w swojej doktrynie opierał się na maoizmie, antykolonialnych ideach europejskiej lewicy, a także ksenofobii spowodowanej obawą przejęcia władzy przez

wietnamskich komunistów. Dodatkowo w ideologii Pol Pota można dostrzec założenia teorii Marksa – chociażby, iż światem kieruje odwieczny konflikt.

Z kolei George W. Bush starał się połączyć idealizm (demokracja jest rozwiązaniem na wszystkie problemy świata) z realizmem politycznym połączonym z interwencją (niektórzy autorzy doszukują się również poglądów neokonserwatywnych). Łącząc przedstawione elementy (demokrację, realizm, interwencję militarną) stwierdził, iż polityka wojskowa powinna polegać na zapobieganiu powstawaniu nowych mocarstw nawet z ewentualnym wykorzystaniem metody zbrojnej do rozwiązywania konfliktów (należy podkreślić, iż zdanie innych państw oraz organizacji międzynarodowych nie musi być brane pod uwagę).

W oparciu o powyższe założenia stworzona została tzw. doktryna Busha, w której głównym założeniem jest koncepcja uderzenia wyprzedzającego pozwalająca w praktyce na interwencję zbrojną w każdym regionie świata (z którego wg USA płynie zagrożenie) bez konieczności pozyskania zgody innych państw i organizacji międzynarodowych.

Reasumując, w niniejszej publikacji przedstawione zostały poglądy dotyczące teoretycznej wykładni konfliktów i wojen wg Pol Pota oraz G. W. Busha – postaci z pozoru bardzo od siebie odległych. Czy jednak w doktrynie Busha, a w szczególności koncepcji wyprzedzającego uderzenia, nie można znaleźć elementów pochodzących z ideologii Pol Pota? Konflikty i wojny towarzyszą światu od zarania dziejów. Jak pokazuje historia zmienia się jedynie ich postrzeganie oraz charakter, jednakże w wielu ideologiach można znaleźć bardzo dużo elementów wspólnych, które wpływają na pojmowanie ich teoretycznej wykładni.

Bibliografia

1. Chandler D., *Brother Number One*, Wyd. Silkworm Book, 1992.
2. Gillert P., *Brat Numer Jeden i inne robaki*, Gazeta Wyborcza, 25.04.1998.
3. Kierman B., *The Pol Pot – Regime Race, Power and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge 1975-79*, Third Edition, Yale Press University, New Heaven 2008.
4. Kukułka J., *Historia Współczesna Stosunków Międzynarodowych: 1945-2000 wraz z kalendarium 2001-2006*, Wyd. Scholar, Kraków 2006.
5. Pilger J., *America's long affair with Pol Pot*, 1998.
6. Ritzer G., *The Macdonaldization of Society*, New Century Edition, London 2004.
7. Robins S. R., Post M. J., *Paranoja Polityczna, psychopatia nienawiści*, Wyd. KiW, Warszawa 1999.

8. Szymborski W., *Doktryna Busha*, Wyd. Wers, Bydgoszcz 2005.
9. Warneńska M., *Śladami Pol Pot*, Wyd. Politeja, Warszawa 1998.
10. Zdrodowski B., *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2008.

Źródła internetowe

1. <http://info.wyborcza.pl/temat/wyborcza/doktryna+Busha>.
2. <http://politrendy.pl/temat/19/doktryna-busha>.
3. http://www.e-polityka.pl/a.729.Doktryna_Busha.html.
4. <http://www.psz.pl/tekst-35617/Czerwoni-Khmerzy-w-pigulce>.
5. <http://www.sjp.pwn.pl>.
6. <http://www.wprost.pl/ar/43875/Doktryna-Busha>.

THEORETICAL INTERPRETATION OF CONFLICTS AND WARS – POL POT AND G. W. BUSH

Abstract: We actually deal with wars and conflicts every day. In the era of wide-spread information technology, information concerning wars and conflicts reach us continually. In order to at least partially comprehend the sense of wars and conflicts, one is to be acquainted with their theoretical interpretation. This issue is highly interesting as we experience numerous interpretations relating to the theoretical interpretation of conflicts and wars. The author of this article attempts to explain issues concerning the theoretical interpretation of conflicts and wars according to Pol Pot and G. W. Bush.